

อิญาบกลืนควันไฟ*

1

ผ้าคลุมผมลายลูกไม้เบาบางสีครีมอ่อนฉลุและปักลายดอกพิกุลผืนเก่าของย่าถูกหยิบออกมาจากตู้ไม้อัดเก่าที่เป็นสมบัติชิ้นใหญ่ชิ้นสุดท้ายที่ยังหลงเหลือมาจากบ้านย่า ตอนนี้นมันอยู่ในบ้านของ น้ำสาวลูกสาวคนที่ 5 ในบรรดาลูกทั้ง 11 คนของย่า มัยมุณค้อย ๆ บรรจงยกผ้าคลุมผมของย่า ออกมาด้วยกลัวว่ามันจะขาดรุ่มออกเนื่องด้วยความยาวนานของอายุมัน รอยพับสามทบยังคง ปรากฏร่องรอยอย่างเด่นชัด มันคงถูกพับเก็บและซ่อนทับด้วยผ้าชิ้นอื่น ๆ มานานเลยทำให้ร่องรอย แห่งความเรียบเป็นช่วงห่างประมาณช่วงละ 15 เซนติเมตรยังคงอยู่ เธอคำนวณด้วยสายตาค่ำ ๆ คาดว่าผ้าผืนนี้น่าจะมีความกว้างของผืนผ้าราว 30 เซนติเมตร ยาวประมาณ 90 เซนติเมตร ดู เหมือนหากเอาไปคลุมศีรษะยังแทบจะคลุมไม่มิด ส่วนความบางของผ้าที่คล้ายผ้าซาตินแต่มีเนื้อผ้า ที่หนากว่าชนิดหนึ่งและรอยฉลุลายปักดอกพิกุลนั้นแล้วก็แทบจะทำให้เส้นผมคนที่คลุมทะลุเล็ดลอด ออกมา

เธอเคยได้ยินย่าและผู้ใหญ่หลาย ๆ คนเล่าให้ฟังว่าผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้สมัยก่อน ราว 50 กว่าปีขึ้นไปไม่ได้มีรูปแบบการสวมใส่อิญาบหรือผ้าคลุมเหมือนเช่นทุกวันนี้ แต่จะใช้ผ้าคลุม ผมพาดที่ไหล่หรือวางบนศีรษะอย่างหลวม ๆ เวลาทำงานสำคัญต้องออกไปนอกบ้าน โดยส่วนใหญ่ แล้วสาว ๆ สมัยก่อนมักจะสวมเสื้อบานงและมีผ้าคลุมพมพาดบนไหล่ และเธอยังเคยเห็นเสื้อบานง ตัวจีวของย่าในตู้ไม้เก่า ผู้หญิงสมัยนั้นเอวบางร่างน้อย ย่าของเธอเองก็ตัวเล็กเอวบางแต่แข็งแรง ทะมัดทะแมงยิ่งนัก

“จะเอาผ้าคลุมผม ไปทำอะไรเธอ ของมันเก่าขนาดนั้นจะใช้ทำอะไรได้อีก” เสียงน้ำสาวของ มัยมุณตะโกนมาจากในครัว *“จะเอาไปดูเป็นที่ระลึกหน่อย เมื่อได้ใช้สำหรับการทำงานด้วย”* มัยมุณตอบ *“เอาไปสิ แต่จับเบา ๆ หน่อย มันบางและเริ่มกินเนื้อผ้าตัวเองแล้ว”* น้ำสาวได้ตอบอีก ครั้งบอกถึงสภาพ ผ้าคลุมผมในตู้ที่มีสภาพเนื้อผ้าเริ่มจะรุ่มตามวันเวลา ใช้นี่นะ หากนับวันเวลาอายุ ของผ้าผืนนี้น่าจะเกือบ 70 กว่าปี แล้ว ย่าเธอจากไปในวัยเกือบ 91 ปี 70 ปีสำหรับอายุผืนผ้า บาง ๆ มันก็ไม่ใช่น้อยแล้ว เธอรำพึงกับตัวเอง

ระหว่างเก็บผ้าชิ้นอื่น ๆ ลงในตู้เสื้อผ้า สายตาของมัยมุณเหลือบไปเห็นกรงนกกรงหัวจุก เก่าแก่ของน้ำเขยที่แขวนไว้ที่ระเบียงหน้าบ้าน ผ่านไปเกือบ 19 ปี แต่เหตุการณ์ ความทรงจำเก่า ๆ ยังคงหวนกลับมาหาเธออยู่เสมอ เธอจำได้ว่าน้ำเขยเป็นผู้ชายที่หน้าตาดีคนหนึ่งในหมู่บ้าน เรียกได้ ว่าเป็นที่หมายปองของสาว ๆ หลายคน ด้วยความที่ผิวขาว ร่างสูง หน้าตาคมสันแบบฉบับชาย

มุสลิมแนวปนาหรับ นัยน์ตาโคกซึ่งสีน้ำตาลอ่อนที่ลือกันว่ามิเสน่ห์เหลือเกินบวกกับความขยันขันแข็งในการทำงาน น้ำเขยจึงเป็นชายหนุ่มอันดับต้น ๆ ที่สาว ๆ หลายคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียงสนใจแต่ท้ายสุดน้ำสาวของเธอก็ได้กุมหัวใจและแต่งงานกับเขา

2

ในตอนนั้นเธอเรียนอยู่ชั้นมัธยมต้นแล้ว จึงยังคงจดจำรายละเอียดเกือบทุกอย่างได้ดี กรงนกกรงหัวจุกทำให้เธอนึกถึงบรรยากาศในร้านน้ำชาที่ดูมีสีสันชีวิตชีวาด้วยบรรดาผู้ชายในหมู่บ้านเวลาที่เธอไปซื้อข้าวยามในช่วงเช้า ๆ จะได้เห็นบรรยากาศการพูดคุยสนทนาอย่างออกรสชาติเช่นเดียวกันกับวันนั้น “บือลีกาปอมัยมุน มารีเมะคูวีซีนี” เสียงน้ำเขยทักเธอเป็นภาษามลายูว่า “ซื้ออะไรและมาเอาเงินที่นี้” มัยมุนกล่าวขอบคุณน้ำเขยและตอบกลับไปว่าอย่าให้เงินมาแล้ว ร้านน้ำชาในพื้นที่ชายแดนใต้ถือเป็นแหล่งสำคัญในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของบรรดาผู้ชายในหมู่บ้าน บางครั้งก็มีผู้ชายจากหมู่บ้านข้าง ๆ มาร่วมวงด้วย ในช่วงเช้า ๆ กลิ่นยาสูบใบจาก บุหรี่ก้นกรองต่าง ๆ คละคลุ้งปนเปอจนแทบแยกชนิดไม่ออกลอยอ้อยอิงมาจากร้านน้ำชาปะทะกับแสงแดดอ่อน ๆ ยามเช้าดูมีเสน่ห์ในแบบของมัน

ร้านน้ำชาเกาะเตะห์ที่ใหญ่สุดของหมู่บ้านตั้งอยู่ในห้องแถวชั้นเดียวสีปูนดิบดูเทาทึม แต่แปลกบรรยากาศกลับดูคึกคัก มีชีวิตชีวาด้วยเสียงพูดคุย ด้านหน้าร้านจะเห็นร่างท้วม ๆ ของเกาะเตะห์ยืนห่อข้าวยามลงในใบตองอย่างทะมัดทะแมง สามีร่างผอมของแกเดินไปมารอบร้านเพื่อเสิร์ฟน้ำชากาแฟแก่ลูกค้า ข้าง ๆ ร้านมีราวไม้ไผ่แบบง่าย ๆ สูงจากพื้นดินประมาณช่วงหัวคนประมาณ 3-4 ลำ เพื่อใช้แขวนนกกรงหัวจุก “กร๊วก กร๊วก กะ กร๊วกก็อ กะ กร๊วกก็อ” เสียงนกกรงหัวจุกเบิ้ลเสียงร้องสดใส ที่แขวนเรียงรายบนราวไม้ไผ่สีนวลค่อนข้างมีตะไคร่น้ำเขียวอ่อน ๆ จับอยู่บาง ๆ กลางลำไผ่ เป็นภาพที่ทุกคนคุ้นตาที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ในทุก ๆ วัน

น้ำเขยของเธอก็มาใช้พื้นที่แห่งนี้ในการนั่งดื่มชาเพื่อพูดคุยผ่อนคลายแขวนนกกรงหัวจุกเพื่อฟังเสียงอยู่บ่อย ๆ แต่หลังจากที่น้ำเขยของเธอจากไปเนื่องด้วยสถานการณ์ความไม่สงบ ร้านน้ำชาแห่งนี้ก็ดูซบเซาเงียบเหงาลงไปมาก สถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้แม้แต่บรรยากาศการผ่อนคลายง่าย ๆ ที่ผู้ชายทุกคนสามารถทำได้ตามร้านน้ำชาในชุมชนเป็นเรื่องตึงเครียดและน่าหวาดระแวง ใครที่เข้าไปนั่งดื่มชากาแฟก็จำต้องระมัดระวังคำพูดคำจาและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และความมั่นคงในพื้นที่

สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปีนั้นก็ทำให้มัยมุนที่สูญเสียน้ำเขยไป น่าจะเป็นเหตุการณ์แรก ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานี สถานการณ์อุกอาจที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขตเมืองชุมชนที่คลาคล่ำไปด้วยผู้คน โดยเฉพาะเหตุเกิดหน้าร้านกาแฟที่มีผู้คนหลายสิบคนนั่งกินดื่ม แบ่งนกกรงหัวจุก ดูจะเป็นเรื่องที่กระตุกขวัญผู้คนไม่น้อย ชาวบ้านที่อยู่ในเหตุการณ์เล่าให้น้ำสาวและ

คนในครอบครัวฟังว่า ช่วงสาย ๆ ของวันนั้นเวลาประมาณเกือบ 8 โมงเช้า น้ำเบยหิ้วกรงนกหัวจุก มาแขวนที่หน้าร้านน้ำชาเมาะเต๊ะให้เป็นปกติเหมือนเกือบทุกวัน ตอนขากลับยังได้แวะซื้อข้าวเหนียว ส้มกุ่ม 3 ห่อไปฝากลูก ๆ และน้ำของเธอ เพราะลูกสาวคนเล็กเปรยว่าอยากกินข้าวเหนียวส้มกุ่ม มาสองสามวันแล้ว ระหว่างนั้นโดยไม่คาดคิดมีคนขี่มอเตอร์ไซค์ผ่านมาและจอดหน้าร้านจากนั้นได้ ชักปืนยิง 3 นัดไปยังร่างน้ำเบย และขี่รถหนีไปท่ามกลางความตกตะลึงของผู้คนในร้าน กว่าจะรู้ว่า เกิดอะไรขึ้นก็ผ่านไปหลายนาที ทิ้งไว้เพียงร่างน้ำเบยที่ล้มฟุบลงหน้าร้านพร้อมหยดเลือดที่ไหลท่วม ห่อใบตองข้าวเหนียวส้มกุ่มที่ซื้อไปฝากลูกสาวที่ยังคงกำแน่นอยู่ในมือ

3

ตั้งแต่ น้ำเบยจากไป น้ำสาวผู้ที่เคยทำหน้าที่เป็นแม่บ้านดูแลลูก ๆ เต็มตัวก็จำต้องเปลี่ยน บทบาทตนเอง จากที่ทำกับข้าวไม่ค่อยเป็นเพราะจากเมื่อก่อนน้ำเบยจะเป็นพ่อครัวหลัก เนื่องจาก เป็นคนที่เข้มงวดในรสชาติอาหารที่อร่อยและเป็นคนลงมือทำเองอยู่เสมอ น้ำสาวก็จำเป็นต้องหันมา ทำกับข้าวเอง การหาเลี้ยงชีพตนเองและลูก ๆ ที่ยังเล็ก ๆ อีก 4 คน ดูเป็นเรื่องไม่เล็กสำหรับ ผู้หญิงคนหนึ่งที่เกิดมาทั้งชีวิตสามีทำหน้าที่ในการหารายได้มาจุนเจือดูแลครอบครัว

จักรเย็บผ้าเก่าแก่ที่เป็นมรดกที่สามีเคยซื้อไว้ให้ถูกรื้อปิดฝุ่นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการหารายได้ มาจุนเจือครอบครัว ทักษะการตัดเย็บผ้าอียิปต์ที่พอมือมีพื้นฐานอยู่บ้างถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหา เลี้ยงชีพ การปักผ้าอียิปต์เป็นสิ่งที่น้ำสาวใช้สำหรับดูแลเลี้ยงดูลูก ๆ ในช่วงแรก และขยับขยายมา ช่วยงานกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองในเวลาต่อมา หลาย ๆ ครั้งที่มี มุมเห็นผ้าคลุมผมของน้ำสาวเปียกชุ่มด้วยเหงื่อและกลิ่นควันไฟเมื่อยามเจียดผ่านยามเธอกำลัง นั่งทำกับข้าวให้ลูก ๆ และทอดข้าวเกรียบปลาหลังเปียกเพื่อแบ่งใส่ถุงเล็ก ๆ ไปฝากขายในร้านน้ำชา ในหมู่บ้าน บางวันน้ำสาวของเธอก็นั่งจุกจุกไม่ลงบนผ้าอียิปต์หลายคืนติดต่อกันทั้งวันทั้งคืน โดยเฉพาะในช่วงใกล้เปิดเทอม อียิปต์ปักชื่อโรงเรียนของเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามหลากหลายโรงเรียน ดูเหมือนจะสร้างรายได้ที่ดีในช่วงเวลาหนึ่ง ดีพอที่จะเลี้ยงตัวเธอและลูก ๆ ได้ “ครีก ๆ ๆ แคร้ ครีก ๆ ๆ แคร้” เสียงปักจักรลงบนผืนอียิปต์สีขาวผืนแล้วผืนเล่า สายตาและความพยายามที่มุ่งมั่นต่อการมีชีวิตรอดเหมือนจะทะลุผ่านผ้าคลุมผมบางเบาสีฟ้าอ่อนแซมดอกไม้สีแดงเล็ก ๆ ผืนโปรดของน้ำสาว

ในตอนนั้นผู้หญิงในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ อีกหลายชีวิตในพื้นที่ชายแดนใต้ก็มีชีวิตที่ คล้ายคลึงกันกับน้ำสาวของเธอ ส่วนผู้ชายหลายคนหากยังมีแรงก็ข้ามฝั่งไปขายแรงงานยัง ประเทศมาเลเซีย คนที่มีอายุน้อยและพอมัธยมศึกษาจบชั้น ม.3 หลายคนไปสมัครเป็น รปภ.ที่ กรุงเทพมหานคร ควันไฟแห่งเหตุการณ์ความไม่สงบ กระสุนปืน และเสียงระเบิด ดูเหมือนจะคงอยู่เนิ่น

นานไม่สูญสลายหายไปง่าย ๆ มันคงอยู่และดูที่มเหไรที่มาชัดเจนมากกว่าควันไฟที่ทำอาหารในครัว และร้านน้ำชาประจำหมู่บ้านเสียอีก

4

น้ำสาวมัยมุนเคยบอกกับเธอภายหลังสูญเสียมามีว่า “เมื่อก่อนผู้หญิงแถวบ้านเราเคยแต่เลี้ยงลูก เป็นแม่บ้าน รอรับเงินเลี้ยงดูจากสามีอย่างเดียว เดียวนี้พอเจอเหตุการณ์แบบนี้ รู้เลยว่าแค่นั้นไม่เพียงพอเลยสำหรับผู้หญิงอย่างเรา ๆ หากอยากมีชีวิตรอด การมีความรู้ ทักษะเรื่องอาชีพ การใช้ชีวิตกับโลกยุคปัจจุบัน การยึดมั่นในศาสนาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราอยู่ได้และหล่อเลี้ยงชีวิตเราให้อยู่ต่อเพื่อลูก ๆ และตัวเอง” แม้เรื่องราวและเหตุการณ์เหล่านั้นจะผ่านมาหลายปีราวกับจะหายไปกับกาลเวลา แต่คำพูดเหล่านั้นมัยมุนยังคงจำได้อยู่ จำได้ พอ ๆ กับคราบน้ำตาบนผ้าคลุมผมสีขาวผืนใหญ่ลายดอกชบาแดงเล็ก ๆ ผืนเก่าของน้ำสาวที่ยังคงมีหยดเลือดจากการอุ้มกอดร่างที่ไร้วิญญาณของสามีเธอในวันนั้น หยดเลือดที่ค่อย ๆ ไหลซึมลงไปบนผืนผ้าสีขาวและกระจายลามลึไปยังดอกชบาเล็ก ๆ จนกลายเป็นดอกชบาแดงใหญ่กว่าเดิมหลายเท่าตัว และน้ำสาวเธอก็ยังคงเก็บผ้าคลุมผมผืนนั้นไว้โดยไม่ยอมซักจนถึงทุกวันนี้

5

บวบวัยที่เติบโตขึ้น และโอกาสในชีวิตทำให้มัยมุนมีโอกาสไปร่ำเรียนนอกพื้นที่ ได้ทำงานกับผู้คนที่หลากหลาย หลายครั้งเธอก็มองย้อนถามคำถามตนเองและสังคมในพื้นที่บ้านเกิดของตนเอง พื้นที่แห่งนี้ผู้หญิงยังคงต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องของตนเอง ครอบครัว การออกไปทำงานนอกบ้านดูเหมือนจะเป็นเรื่องปกติของผู้หญิงชายแดนใต้ในทุกวันนี้ แต่ก็นั่นแหละ ผู้ชายก็ยังคงต้องทำงานทั้งในพื้นที่บ้านเกิดด้วยค่าแรงอันน้อยนิด บางคนมุ่งแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าก็ยังคงไปขายแรงงาน หรือหาทุนรอนไปเปิดร้านอาหารเล็ก ๆ หรือที่เรียกกันติดปากว่าร้านต้มยำกึ่งในประเทศมาเลเซีย

ผู้ชาย เขาวชนอีกหลาย ๆ คนก็หลงเข้าไปในวังวนยาเสพติดจนถึงขนาดไม่ทำงานทำการ เธอเคยพูดคุยกับน้ำสาวในประเด็นนี้ “ทำไมผู้ชายบ้านเราทุกวันนี้หาคนที่ปกติ ไม่ติดยา ขยันทำงาน ไม่เป็นภาระผู้หญิงกันยากนัก” เธอพูดเชิงเปรย ๆ กับน้ำสาวที่ปัจจุบันได้ผันบทบาทตนเองมาทำงานภาคประชาสังคมและทำงานเพื่อชุมชนมาหลายปีแล้ว “พูดยาก ก็คงมีหลายแบบ หลายเหตุผล บางทีพวกเขา ก็คงไม่ได้อยากเป็นแบบนั้น แต่อาจมีหลายปัจจัยและเหตุผลที่เขาหาทางออกไม่ได้ ทำให้ต้องหลงติดอยู่ในวงจรนั้น บางทีเขาก็ไม่ได้บอกเราหรอก ยิ่งผู้ชายนะปากหนัก การบอกเรื่องราวปัญหาของตัวเองและครอบครัวก็เป็นศักดิ์ศรีของเขาละ ผู้หญิงอย่างเราถึงต้องเลือกคนให้ดีกว่านี้ ต้องดูคนให้ดี ดูกันทั้งครอบครัว นิสัยใจคอ ศาสนา” น้ำสาวเธอตอบ และยกตะกร้าเห็ดฟางที่ฉีกเตรียมสำหรับทำต้มยำกึ่งเดินเข้าไปในครัว “อีกเดี๋ยวมาเอาต้มยำไปให้ซีตีด้วยนะ ช่วงนี้เห็น

ลำบากอยู่ เห็นว่าลูกสาวเพิ่งตงงาน ลูกชายที่มีก็ติดยาอีก นอกจากรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดของกลุ่ม ก็งานปักผ้าอัญญาบนั่นล่ะที่พอช่วยได้บ้าง” นางสาวพุดถึงเพื่อนของเธอที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดอีกคนในหมู่บ้าน

6

มัมมุนถือถุงตั้มยำกุ้งใส่เห็ดนางฟ้าที่นางสาวทำเสร็จใหม่ ๆ ลงบันไดบ้านเพื่อเข้าไปในหมู่บ้าน เป้าหมายของเธอคือบ้านซีตีเพื่อนของน้ำ กลิ่นของตั้มยำกุ้งที่เพิ่งทำเสร็จใหม่ ๆ ส่งกลิ่นหอมของตะไคร้ ใบมะกรูดราวกับจะทะลุออกมาจากถุง ถ้าไม่ติดว่ากินข้าวมาก่อนแล้ว เธอคงกินข้าวอีกรอบ มัมมุนคิดในใจระหว่างสวมรองเท้าแตะสีขาวสายคิบบายสีน้ำเงินตราช้างดาว เดินย่ำเท้าฉับ ๆ ไปในซอยเล็ก ๆ ที่ค่อนข้างอับแสงและชื้นแฉะไปด้วยดินสีดำปนน้ำขังนองพื้น น้ำเหล่านั้นไหลลงมาจากก๊อกน้ำที่ใช้ล้างจานและอาบน้ำของบรรดาเพื่อนบ้านสองฝั่งข้างทาง บางช่วงของเส้นทางจมูกของมัมมุนกระทบกับกลิ่นชื้นค่อนข้างอับ เกือบทำยชอยก่อนถึงบ้านซีตีมัมมุนได้เจอกับ อับดุล ลูกชายคนเล็กของซีตีที่นางสาวเล่าให้ฟังว่าติดยาเสพติด อับดุลอายุราววัยประถมศึกษาตอนปลาย “อับดุลเนาะกีมานอ” มัมมุนถามเป็นภาษามลายูว่าอับดุลจะไปไหนหรือ เด็กชายร่างผอมแห้งยิ้มตอบแบบอาย ๆ ว่า จะไปเล่นที่สวนสาธารณะหน้าหมู่บ้านกับเพื่อน ๆ พร้อมทั้งแบมือขอเงินจากมัมมุน “กะมีเตาะควิวิดูวูปูโละห์โก๊ะแอะห์” ขอดังค์ 20 บาท มัมมุนยื่นเงิน 50 บาทให้ พร้อมบอกอับดุลว่าเอาไปซื้อของกินให้อิม ๆ นะ อย่าเอาไปซื้อของไม่ดี อับดุลรีบรับเงินและวิ่งออกไปจากซอย

“อัสลามุออลัยกุม” มัมมุนส่งเสียงสลามทักทายเจ้าของบ้าน ซีตีหญิงค่อนข้างวัยชราร่างผอมอายุหกสิบกว่าค่อย ๆ เดินกระยองกระแ่งมาหน้าบ้านพร้อมกล่าวรับสลาม อ้าวมัมมุน มาทำอะไรมาขึ้นบ้านมา มัมมุนเดินขึ้นบันไดไม้เก่าโยกเยกอย่างระมัดระวัง ประมาณการด้วยสายตาบ้านหลังนี้น่าจะอายุมากกว่าอายุของเธอเสียอีก เมื่อถึงตัวเรือน เธอยืนถือตั้มยำกุ้งให้ซีตีพร้อมบอกว่า น้ำฝากมาให้ ซีตีกล่าวขอบคุณและบอกว่าไม่เห็นต้องลำบากเอามาส่งเองเลย คราวหลังโทรให้ลูก ๆ เธอไปรับก็ได้

มัมมุนกวาดสายตาไปยังรอบบ้านไม้เก่าแสงทึมทึบที่มีของอยู่ในบ้านแค่มือก้อย่าง พัดลมสีฟ้าเก่าที่ถอดฝาครอบด้านหน้าออกหนึ่งตัว ที่วิบนาด 14 นิ้ว และตู้เย็นสีขาวสนิมเบรอะอีกตัวหนึ่ง น่าจะนับได้ว่าเป็นเครื่องเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ดูมีราคาที่สุดในบ้านหลังนี้แล้ว “ซีตี เมื่อกี่ตอนเดินเข้ามามัมมุนเดินสวนกับอับดุล ตอนนี้อับดุลเป็นยังไงบ้าง” ซีตีเดินไปเปิดตู้เย็นและเทน้ำจากขวดพลาสติกสีขาวค่อนข้างเหลืองลงไปใแก้วน้ำที่แถมมากับการซื้อผงซักฟอกยี่ห้อหนึ่ง ไอน้ำจากน้ำเกาะรอบ ๆ แก้ว จนเห็นเป็นหยดน้ำ และค่อย ๆ ละลายลงบนโต๊ะญี่ปุ่นตัวเล็ก เหมือนท่าทางของซีตีที่ราวกับกำลังกลืนความรู้สึกและถ้อยคำบางอย่างลงไปในลำคอ มัมมุนแอบเห็นแวตาเศร้าถ่ายทอดมากับน้ำเสียงของเธอ “ดีขึ้นมากแล้ว ช่วงนี้ไม่ค่อยก่อเรื่องเท่าไร แต่ก็ยังคงใช้ยา

และยังอยากขายยาอยู่ เขาบอกว่าอยากขายยาให้ได้เงินเยอะ ๆ จะได้เอาเงินให้แม่กับพี่สาวได้ใช้จ่ายอย่างสบาย จะได้ไม่ต้องลำบาก แม่จะได้ไม่ต้องอดหลับอดนอนทำงานปักผ้าคลุมจนปวดหลัง มือเท้าชา เราก็บอกเขาว่าไม่ต้องทำอย่างนั้น เพราะเรายังสามารถทำงานได้ แต่เขาไม่ยอม เขาบอกเพื่อน ๆ เขาหลายคนก็ทำแบบเขาและเก็บเงินได้เยอะ ๆ เขาบอกถ้าเขาไม่ทำงาน แล้วใครจะช่วยแม่กับพี่สาว” ซิตีเล่าพร้อมยกขายผ้าคลุมผมปาดน้ำตาที่เริ่มพรingsง

7

มัมมูนกล่าวคำลาซิตีหลังจากส่งถุงต้มยำและไถ่ถามทุกข์สุขของเธอและลูก ๆ มือของเธอสลายมือซิตี ซึ่งสัมผัสได้ถึงผิวหนังที่เหี่ยวยุบเหินซิดด้วยอาการเฉพาของโรคประจำตัวของซิตีซึ่งเป็นมาหลายปีแล้ว เธอรีบย่าเท้ากลับบ้านสู่เส้นทางเดิมที่เดินมา ระหว่างทางได้ยินเสียงโหวกเหวกโวยวายของสามีภรรยาที่เข้าบ้านอยู่ในซอยแห่งนั้น เสียงปาข้าวของหล่นกระจายในบ้านหลายชั้น น่าจะไม่ใช่แค่เธอคนเดียวที่ได้ยินเสียงนี้ ด้วยความที่บ้านเรือนปลูกติด ๆ กันในซอยที่มีพื้นที่เพียงน้อยนิดในชุมชนแห่งนี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ดินเช่าจากราชพัสดุ การมีบ้านให้อยู่ในราคาเช่าที่ไม่แพงมากนักก็ถือว่าดีมากแล้วสำหรับชาวบ้านหลาย ๆ คน

“แครง ครึ๊งๆๆ” ลังไม้ที่ประกอบเป็นทรงสี่เหลี่ยมมีช่องตรงกลางสำหรับใส่พลาสติกกระเด็นออกมาจากหน้าประตูสังกะสีบ้านเช่าไม้เก่า ๆ ระหว่างทางเดินที่มัมมูนกำลังย่าเท้าเพื่อกลับบ้าน ภาพอามีนะห์วิ่งกระโดดออกมาจากประตูบ้านหลังนั้นทำให้มัมมูนตกใจ “เกิดอะไรขึ้นอามีนะห์ มัมมูนถามอามีนะห์เด็กสาวในหมู่บ้านอายุราวๆ 18 ปีที่เคยเห็นวิ่งเล่นในหมู่บ้านแต่เล็กแต่น้อย” อามีนะห์ร้องไห้ปาดน้ำตาพร้อมรีบหยิบลังไม้สำหรับคัปลามาถือไว้แนบอก ตาของเธอแดงก่ำและบอกมัมมูนว่า “ไม่มีอะไร มะยาก็มันบ้า มันไม่มีเงินซื้อยาบ้าเลยขอเงินจากฉัน ๆ แต่ฉันไม่มีเงิน ทั้งเนื้อทั้งตัวตอนนี้มีแค่ 50 บาท จะเก็บไว้ให้ลูกซื้อข้าวกับขนมกิน มันโหมโหจะเอาเงินให้ได้เลยทุบตีฉันและขว้างข้าวของในบ้านอย่างที่เห็น ฉันไปก่อนล่ะต้องรีบไปคัปลารถคัปลามารถแล้วฉันต้องไปทำงานหาเงินให้ลูกกับตัวเองได้มีอาหารกินและจ่ายค่าเช่าบ้าน ฉันกลัวเดี๋ยวมะยาก็มันโละอาละวาดมาทุบตีฉันอีก ไปล่ะกะมัมมูน”

มัมมูนถอนหายใจกับภาพที่เห็นตรงหน้า สงสารอามีนะห์เด็กสาวที่ต้องเผชิญเหตุการณ์บาดเจ็บในชีวิตคู่ตั้งแต่อายุยังน้อย เธอคิดไปถึงเด็กสาวและผู้หญิงมุสลิมอีกหลายคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์แบบนี้โดยที่ยังไม่สามารถถอนตัวออกมาตั้งหลักใหม่ได้ ชีวิตในแต่ละวันจึงยังคงต้องแบกรับภาระเต็มบ่าทั้งเลี้ยงดูตัวเอง ลูก ๆ และครอบครัวจนแทบจะไม่เจอทางออกที่ดีให้ชีวิตของตนเอง “เมื่อไหร่หนอผู้หญิงบ้านเราจะมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น” มัมมูนกล่าวกับตนเองภายในใจพร้อมขำเลื่องมองเศษเสี้ยวของแสงอาทิตย์ยามเย็นที่กำลังสาดส่อง

สะท้อนน้ำคร่ำสีดำในซอยระหว่างบ้านเรือนที่แออัดบนเส้นทางที่เธอย่ำเท้าก้าวเดินออกมาอย่างช้า ๆ

ศัพท์เฉพาะ

*Harum kain lepas เป็นชื่อเรื่องภาษามลายูที่ผู้แต่งแปลเป็นภาษาไทยตามรูปประโยคในชื่อภาษาไทยว่า “อิญาบกลิ่นควันไฟ”

Harum: เป็นภาษามลายูหมายถึง “กลิ่นหอม”

kain lepas: ผ้าคลุมผมหรือไหล่ของผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้ในสมัยก่อน

อิญาบ: ผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม

เมาะเต๊ะ : คำเรียกในภาษามลายูใช้เรียกแทนป่าหรือผู้สูงวัยผู้หญิง (ผู้เขียน)

สลาม: การสัมผัสมือเพื่อทักทายหรือกล่าวอำลาของชาวมุสลิม * (ผู้เขียน)

ผู้เขียน

รอฮานี ดาโอ๊ะ

นักวิจัย ประชาสัมพันธ์ ผู้ทำงานด้านงานพัฒนาในหลากหลายประเด็นโดยเฉพาะประเด็นผู้หญิงเยาวชน วัฒนธรรมฯ มุ่งหวังอยากให้เกิดความหวังและการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนผู้หญิงในพื้นที่เกิดความเข้มแข็ง และผู้คนต่างถิ่นรู้จักพื้นที่ชายแดนใต้ในหลากหลายมุมมองที่เป็นความจริง

แรงบันดาลใจ มุมมอง หรือสิ่งที่ต้องการนำเสนอ

ความทรงจำในวัยเยาว์ ประสบการณ์ชีวิตที่ได้พบเจอทั้งจากการทำงานและการอยู่ในพื้นที่ โดยต้องการนำเสนอสิ่งที่ได้พบเห็นผ่านเรื่องสั้นที่เป็นเรื่องจริงผ่านการสมมุติตัวละครและการเติมแต่งเพียงบางส่วน เป็นการเขียนและเล่าในสิ่งที่รู้สึก สัมผัสในบางมุมในพื้นที่ที่มีทั้งด้านสว่างและมุมสลัว การดิ้นรน ต่อสู้ของผู้คนผ่านตัวละครฯ และเพื่อเป็นการบันทึกความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนเองในห้วงเวลาหนึ่ง

ความรู้สึกหรือมุมมองในการเขียนหลังจากเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมวรรณกรรมสนาม

ยินดีที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งการร่วมเรียนรู้เพื่อเปิดความคิด เปิดใจร่วมกับวิทยากร เพื่อน ๆ ผู้แสวงหาและใฝ่รู้ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่สามารถต่อยอดทางความคิด อารมณ์ในการเขียน เรื่องสั้นเชิงมานุษยวิทยาได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณสำหรับการให้ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน